

MAGASINET I VIBYHYTTAN

Antikvarisk medverkan vid takrenovering

Vibyhyttan 7:3
Torsåkers socken
Hofors kommun
Gästrikland
2018

Ulrika Olsson

Slutrapport
Lst. Dnr: 1557-2018

MAGASINET I VIBYHYTTAN

Antikvarisk medverkan vid takrenovering

Vibyhyttan 7:3
Torsåkers socken
Hofors kommun
Gästrikland
2018

Rapport 2018:33
Ulrika Olsson

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Box 746, 801 28 Gävle

Tel 026-65 56 00

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2018

Omslagsbild: Magasinet i Vibyhyttan, 2018-10-24. Foto: Ulrika Olsson, Länsmuseet Gävleborg

Staten har rätt att sprida dokumentationsmaterialet och rapporten enligt CC BY-licens. Lantmäteriverkets kartor omfattas ej av denna licens.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.

ISSN 0281-3181

Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Antikvarisk slutbedömning.....	5
Historik och beskrivning.....	5
Skadebild	6
Utförda åtgärder.....	6
Tekniska och administrativa uppgifter.....	8
Källförteckning	8

Figur 1. Flygfoto över Vibyhyttan. Magasinet är inringat. Flygfoto från Eniro.

SAMMANFATTNING

Under sensommaren 2018 har taket på magasinet i Vibyhyttan renoverats. Magasinet ligger i närheten av hyttruinen och hyttedammen, där hela området utgörs av en fornlämning, Torsåker 32:1. Magasinet är sannolikt byggt på 1700-talet och används numer som ett slags hembygds- eller bymuseum. I magasinet förvaras flera äldre föremål som använts vid järnhantering i Torsåkers och Ovensjö socknar.

Taket läckte på sina ställen varför fastighetsägaren Per Wallsten ihop med Vibyhyttans byalag ansökt och beviljats medel till renovering av taket. Arbetet utfördes under september månad 2018. Två möten har hållits på plats, inklusive slutbesiktningen som ägde rum 2018-10-24.

Beställare: Per Wallsten och Lars Wallsten

Antikvarisk medverkan: Läns museet Gävleborg, Ulrika Olsson

Hantverkare: Gysinge Kulturbbygg, Dan Gavell och Jonas Marcus

ANTI-KVARISK SLUTBEDÖMNING

Takrenoveringen har utförts i enlighet med bedömda åtgärder, samt i enlighet med tidplan. Inte mer än nödvändigt av skadad takpanel har lagats i med nytt virke, vilket hör till god byggnadsvård.

Läns museet Gävleborg anser att arbetena är godkända ur antikvarisk aspekt.

HISTORIK OCH BESKRIVNING

Exakt när hyttan i Vibyhyttan anlades är okänt, men år 1542 betecknades Vibyhyttan som bergsmansby. Hyttan omnämns för första gången 1561 och i slutet av århundradet omtalas två hammarsmedjor i byn. I Vibyhyttan bedrevs järnframställning i liten skala av två bergsmän till en början. Under årens lopp blev fler bergsmän från Vi och Vibyhyttan delägare, men järnproduktionen förblev småskalig under alla år. Fram till år 1862 pågick framställning av tackjärn i byn. Hammaren var i drift till 1886.

Magasinet är sannolikt uppfört på 1700-talet. Det är uppfört i timmer i tre våningar och sadeltaket är belagt med tvåkupigt lertegel. Stommen är rödfärgad, medan portar och luckor är tjärstrukna. Bidrag från Länsstyrelsen Gävleborg utgick år 2012 för restaurering av syllar.

Magasinet används numer som ett slags hembygds- eller bymuseum. Här förvaras flera äldre järnföremål som använts vid järnhantering i Torsåkers och Ovensjö socknar. Föremålen är konserverade och registrerade av dåvarande Kulturarvet i Falun, inom ramen för Nordiska Museets verksamhet. De äldsta tängerna bedöms vara från 1700-talet. Några av järnföremålen har stämplat från hammarsmedjor i Torsåker, bland annat från just Vibyhyttan. Föremålen i magasinet visas för allmänheten vid annonserade visningar och byavandringar. På så vis har magasinet kommit att utvecklas till ett lokalt "kulturhus" av stort värde för lokalbefolkningen.

SKADEBILD

Taken läckte på sina ställen och rötskador hade uppstått på takpanelen, framförallt på takfallens nedre delar ut mot takfot.

Figur 2 och 3. Magasinet i Vibyhyttan innan påbörjade arbeten. 2018-05-25.

UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Befintligt taktegel plockades varsamt ner. Rötskadad takpanel har ersatts med nytt friskt virke. På det norra takfallet skedde ilappning, samt utbyte av de omkring fem nedersta panelbrädorna mot takfot. På det södra takfallet lades ny takpanel ungefär upp till mellanåsen.

Panelen täcktes med tjärpapp och därefter monterades ny bär- och ströläkt, 23x50 mm. Befintligt tvåkupigt tegel, motsvarande ungefär ett takfall, kunde återanvändas. Komplettering skedde med likvärdigt lertegel som förvarades i magasinet, samt med tegel från Gysinge Kulturbygg's lager.

Nya vind- och vattbrädor har strukits med Roslagsmahogny.

Figur 4 och 5. Magasinet i Vibyhyttan efter avslutade arbeten. 2018-10-24.

Figur 6. Det norra takfallet inifrån, med ilagad takpanel. 2018-10-24.

Figur 7. Det södra takfallet inifrån. Takpanelen är utbytt i höjd med mellanåsen. 2018-10-24.

Figur 8. Nya vind- och vattskivor har strukits med roslagsmahogny. 2018-10-24.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 1557-2018

Beslutsdatum: 2018-04-18

Länsmuseet Gävleborgs dnr: 651/310

Antikvarisk medverkan: Länsmuseet Gävleborg, Ulrika Olsson

Fastighet: Vibyhyttan 7:3

Socken: Torsåker

Kommun: Hofors

Uppdragsgivare: Per Wallsten och Lars Wallsten

Utförande firma: Gysinge Kulturbbygg, Dan Gavell och Jonas Marcus

Besiktningsdatum: 2018-05-25

2018-10-24

Dokumentationshandlingar förvaras i länsmuseets arkiv.

KÄLLFÖRTECKNING

Handlingar ur Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, BOX 746, 801 28 GÄVLE · TEL 026-65 56 00. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE
BESÖKSADRESS: SÖDRA STRANDGATAN 20, GÄVLE